

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ เจตคติ กับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ซึ่งผลสรุปของการวิจัยจะเสนอตามลำดับดังนี้

- 5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 5.2 สมมติฐานของการวิจัย
- 5.3 วิธีดำเนินการวิจัย
- 5.4 สรุปผลการวิจัย
- 5.5 อภิปรายผล
- 5.6 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.1 เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ เจตคติ และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยในจังหวัดขอนแก่น

5.1.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านการรับรู้ และด้านเจตคติ กับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยในจังหวัดขอนแก่น

5.2 สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า ตัวแปรด้านการรับรู้ และเจตคติ มีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยในจังหวัดขอนแก่น ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 วิธีดำเนินการวิจัย

5.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น จำนวน 659 คน จากทุกอำเภอ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 251 คน โดยแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างออกจำแนกเป็นรายอำเภอ ซึ่งได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

5.4 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังต่อไปนี้

5.4.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัย จำนวน 251 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 31 ปี รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31 - 40 ปี มีสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่สมรสแล้ว มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 73.7) อายุราชการต่ำกว่า 5 ปี (ร้อยละ 33.5) มีตำแหน่งเป็นเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน (ร้อยละ 68.5) มีอัตราเงินเดือนอยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 61.6) และมีจำนวนผู้ร่วมงานในสถานีนอนามัย 3 คน เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.9)

5.4.2 ผลการศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์

1. โดยภาพรวม

เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยมีการรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์โดยภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านโอกาสเสี่ยงต่อโรค ด้านความรุนแรงของโรค ด้านประโยชน์ของการปฏิบัติงาน และด้านอุปสรรคของการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.01$) แต่พบว่าด้านที่มีการรับรู้สูงกว่าด้านอื่น คือ การรับรู้ถึงอุปสรรคของการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.20$) ด้านที่มีการรับรู้ต่ำกว่าด้านอื่น คือ การรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อโรค ($\bar{X} = 3.80$)

2. การรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อโรคเอดส์

เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยส่วนใหญ่มีการรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อโรคเอดส์ อยู่ในระดับดี แต่มีบางเรื่องที่มีการรับรู้ในระดับดีปานกลาง ได้แก่ การใช้เข็มฉีดยาชนิดที่ใช้ครั้งเดียวทิ้งหลังจากใช้แล้วให้ทั้งถุงขยะได้ทันทีจะปลอดภัยจากการติดเชื้อโรคเอดส์ และการรับรู้เรื่องผ้าก๊อซ และสำลีที่ผ่านการใช้กับผู้ป่วยแล้วควรใส่ถุงขยะแยกจากขยะอื่น ๆ แล้วรวบรวมไว้เผาหรือฝังสัปดาห์ละครั้ง โดยมีข้อสังเกตว่าด้านที่มีการรับรู้สูงกว่าด้านอื่น คือ การรับรู้ที่ว่าให้บริการทุกคน ควรได้รับการปฏิบัติเสมือนผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ ($\bar{X} = 4.31$)

3. การรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคเอดส์

เจ้าหน้าที่สถานีนามัยส่วนใหญ่มีการรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคเอดส์ในระดับดี แต่พบว่าการรับรู้ที่อยู่ในระดับดีมาก คือ การรับรู้ที่ว่าปัจจุบันโรคเอดส์ได้แพร่กระจายเข้าสู่ครอบครัวในชนบทแล้ว ($\bar{X} = 4.63$) โดยมีข้อสังเกตว่าการรับรู้ว่าถูกที่เกิดจากแม่ที่ติดเชื้อจะคิดเชื้อจากแม่ทุกคนมีการรับรู้ที่อยู่ในระดับดีปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$)

4. การรับรู้ถึงประโยชน์ของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์

เจ้าหน้าที่สถานีนามัยส่วนใหญ่ มีการรับรู้ถึงประโยชน์ของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่ในระดับดี แต่มีการรับรู้ที่อยู่ในระดับดีมาก คือ การรับรู้ว่าการให้บริการผู้ป่วยไม่ว่าผู้ใดจะมีเชื้อเอดส์หรือไม่ก็ตาม จำเป็นต้องแช่เครื่องมือด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อทุกครั้ง และการรับรู้ว่าการให้สุขศึกษาแก่ประชาชนทุกกลุ่มเป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งในการป้องกันโรคเอดส์ ($\bar{X} = 4.56$ และ 4.55 ตามลำดับ) โดยมีข้อสังเกตว่าการรับรู้ว่าเมื่อถูกเข็มเป็นอันเลือกแทงเข้าใต้ผิวหนัง ต้องรับประทานยาต้านไวรัสเอดส์ (AZT) ทุกครั้ง มีการรับรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$)

5. การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์

เจ้าหน้าที่สถานีนามัย มีการรับรู้ถึงอุปสรรคของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่ในระดับดีทุกเรื่อง โดยมีข้อสังเกตว่าการรับรู้ที่อยู่ในระดับดีกว่าทุกเรื่อง คือ การรับรู้ว่าการใช้เครื่องนี้ (Autoclave) ที่สถานีนามัยยังไม่จำเป็นเพราะมีความยุ่งยากในการใช้ ($\bar{X} = 4.46$) และการรับรู้ที่อยู่ระดับต่ำกว่าทุกเรื่อง คือ การรับรู้ที่ว่าสถานีนามัยที่ยังไม่มีเดาเผาะขยะติดเชื้อที่ได้มาตรฐานควรใช้วิธีทิ้งในหลุมลึกแล้วเผาหรือฝังกลบทุกวัน ($\bar{X} = 3.83$)

5.4.3 ผลการศึกษาด้านเจตคติต่อโรคเอดส์

1. โดยภาพรวม

เจ้าหน้าที่สถานีนามัยมีเจตคติต่อโรคเอดส์โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เจตคติเกี่ยวกับความคิดเห็นความเชื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์ และแนวโน้มของพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.12$ และ 3.58 ตามลำดับ) ส่วนเจตคติด้านความรู้สึกต่อโรคเอดส์อยู่ในระดับดีปานกลาง โดยมีข้อสังเกตว่าด้านที่มีเจตคติสูงกว่าด้านอื่นคือ ด้านความคิดเห็น ความเชื่อต่อโรคเอดส์ ($\bar{X} = 4.12$)

2. เจตคติด้านความคิดเห็นความเชื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์

เจ้าหน้าที่สถานีนามัยมีเจตคติด้านความคิดเห็น ความเชื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่ในระดับดีทุกเรื่อง โดยมีข้อสังเกตว่า เจตคติที่ดีกว่าทุกเรื่อง คือ ความเชื่อที่ว่าบุคลากรสาธารณสุขในระดับตำบลเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์ในชุมชน

ได้ ($\bar{X} = 4.37$) และเจตคติที่อยู่ในระดับต่ำกว่าทุกเรื่อง คือ ความคิดเห็นว่า งานในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สถานอนามัยมีมากทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะมานั่งฟังเรื่องราวและคอยให้คำแนะนำแก่ผู้มาขอคำปรึกษาที่สถานอนามัย ($\bar{X} = 3.90$)

3. เจตคติด้านความรู้สึกต่อโรคเอดส์

เจ้าหน้าที่สถานอนามัย ส่วนใหญ่มีเจตคติด้านความรู้สึกต่อโรคเอดส์ในระดับดี ยกเว้น ความรู้สึกเบื่อหน่ายที่ต้องอธิบายเกี่ยวกับโรคเอดส์ซ้ำแล้วซ้ำอีกให้แก่ผู้มารับบริการทุกวัน มีเจตคติที่ไม่ดี ($\bar{X} = 2.30$) ส่วนเจตคติที่อยู่ในระดับดีปานกลาง คือ เรื่องความหนักใจที่ต้องให้บริการผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ที่มาขอรับบริการที่สถานอนามัย และเรื่องที่ไม่ควรให้มีการทำคลอดที่สถานอนามัยเพราะเจ้าหน้าที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ได้ง่าย โดยมีข้อสังเกตว่า ความรู้สึกที่มีระดับดีมากกว่าทุกเรื่อง คือ เจ้าหน้าที่สถานอนามัยเป็นผู้มีบทบาทช่วยเหลือสังคม เป็นอย่างมาก ในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ ($\bar{X} = 4.20$)

4. เจตคติด้านแนวโน้มพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคเอดส์

เจ้าหน้าที่สถานอนามัยมีเจตคติด้านแนวโน้มพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่ในระดับดีเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นการไปดูแลผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ที่บ้าน และการแจ้งผลการตรวจเชื้อให้แก่ผู้ติดเชื้อทราบมีเจตคติอยู่ในระดับดีปานกลาง โดยมีข้อสังเกตว่าพฤติกรรมการปฏิบัติกรณีที่ไม่สะดวก ในการใช้อุปกรณ์การป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์แล้วจะไม่ใช้อุปกรณ์นั้น ถึงแม้ว่าจะต้องสัมผัสกับสารน้ำจากร่างกายผู้ป่วยก็ตาม มีเจตคติอยู่ในระดับดีกว่าเรื่องอื่น ($\bar{X} = 4.10$)

5.4.4 ผลการศึกษาด้านการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์

1. โดยภาพรวม

เจ้าหน้าที่สถานอนามัยมีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติงานในระดับมาก โดยมีข้อสังเกตว่าด้านที่มีการปฏิบัติสูงกว่าด้านอื่น คือ ด้านการให้สุขศึกษาประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.15$)

2. การปฏิบัติงานด้านการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์

เจ้าหน้าที่สถานอนามัย ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานด้านการควบคุมโรคเอดส์ในระดับมากที่สุดและมาก โดยการปฏิบัติที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การใส่ถุงมือเวลาเย็บแผลผู้ป่วยที่มาใช้บริการทุกราย การใส่ถุงมือเวลาให้บริการผู้ป่วยฉุกเฉินที่มีเลือดหรือสารน้ำออกจากร่างกาย การเปลี่ยนกระบอกฉีดยาเมื่อมีการฉีควัคซีนเด็กนักเรียนในโรงเรียน การเปลี่ยนน้ำยาที่ใช้แช่เครื่องมือ เช่น 70% Alcohol หรือ 5% Hypochlorite ทุกสัปดาห์ และการให้ปราศจากเชื้อในเครื่องมือประเภทชุดเย็บแผล ชุดทำแผลโดยนึ่งด้วย Autoclave อุณหภูมิ 121°C ภายได้

ความดัน 15 ปอนด์/ตร.นิ้ว นาน 15 นาที ($\bar{X} = 4.94, 4.92, 4.55, 4.65$ และ 4.75 ตามลำดับ) แต่ยังพบว่าเจ้าหน้าที่สถานอนามัยมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง คือ การสวมปลอกแขนโดยใช้เข็มจับปลอกแขน เมื่อใช้เข็มฉีดยาแล้ว และการใช้ผ้าปิดปาก - จมูก (Mask) ในการให้บริการผู้ป่วยที่มีเลือดหรือสารน้ำออกจากร่างกาย โดยมีข้อสังเกตว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุดกว่าทุกเรื่อง คือ การใส่ถุงมือเวลาเข็นแปลผู้ป่วยที่มารับบริการทุกราย ($\bar{X} = 4.94$)

3. การปฏิบัติงานด้านการให้สุขศึกษาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคเอดส์

เจ้าหน้าที่สถานอนามัยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานในการให้สุขศึกษาและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคเอดส์ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นการให้สุขศึกษาเรื่องโรคเอดส์แก่ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านที่รับผิดชอบในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาพบว่าการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$)

4. การปฏิบัติงานด้านการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับโรคเอดส์

เจ้าหน้าที่สถานอนามัยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานด้านการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับโรคเอดส์แก่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง ยกเว้นการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับโรคเอดส์แก่หญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ มีการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$)

5.4.5 ผลการศึกษาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้ เจตคติ กับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ กับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์

การรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ การรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคเอดส์ การรับรู้ถึงประโยชน์ของการป้องกันโรค และการรับรู้ถึงอุปสรรคของการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้สุขศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ($r = .1274, .1220, .1709$ และ $.1204$ ตามลำดับ) ส่วนการรับรู้ถึงประโยชน์ของการป้องกันโรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ และการให้สุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .1598$ และ $.1709$ ตามลำดับ) การรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้สุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .1873$) โดยมีข้อสังเกตว่าระดับความสัมพันธ์ของเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นอยู่ในระดับต่ำส่วนด้านอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ กับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์

เจตคติด้านความคิดเห็นหรือความเชื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้สุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .2025$) เจตคติด้านแนวโน้ม

พฤติกรรมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .1712$) ส่วนเจตคติต่อโรคเอดส์โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อและการให้สุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ($r = .1307$ และ .1479 ตามลำดับ) โดยมีข้อสังเกตว่าระดับความสัมพันธ์ของเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น อยู่ในระดับต่ำ ส่วนด้านอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

5.5 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ เจตคติ กับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สถานอนามัยในจังหวัดขอนแก่น พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์

จากผลการศึกษาที่พบว่า เจ้าหน้าที่สถานอนามัยมีการรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ทุกด้าน ทั้งด้านการรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ การรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคเอดส์ การรับรู้ถึงประโยชน์ของการปฏิบัติงานในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ และการรับรู้ถึงปัญหาอุปสรรคของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น หน่วยงานในส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง และสื่อมวลชนทุกแขนง ได้มีการให้ความรู้ ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกระดับอย่างต่อเนื่อง โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมสัมมนา อบรม นิเทศงาน จัดทำคู่มือ บทความ และเอกสารทางวิชาการ รวมทั้งสื่ออื่น ๆ มาตลอดนับตั้งแต่เริ่มมีรายงานการพบผู้ป่วย และผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ในประเทศไทย อีกทั้งกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดให้การสุศึกษาและประชาสัมพันธ์เป็นมาตรการหลักในการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรคเอดส์ โดยการปรับแก้พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อโรคเอดส์ของประชาชน (ธีระ รามสูตร, 2534) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ และมีหน้าที่โดยตรงในการดำเนินงานในเรื่องนี้ จึงจำเป็นต้องหาข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ให้มากที่สุด ทำให้เจ้าหน้าที่สถานอนามัยส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในระดับดีเกือบทุกด้าน โดยมีข้อสังเกตว่าการรับรู้ด้านปัญหาอุปสรรคของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์มีการรับรู้สูงกว่าด้านอื่น ($\bar{X} = 4.20$) และการรับรู้ถึงโอกาส

เสี่ยงต่อโรคมีการรับรู้ระดับต่ำกว่าด้านอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัย ซึ่งการปฏิบัติงานควบคุมโรคเอดส์ในระดับสถานีนอนามัยนั้น ยังมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และน้ำยาต่าง ๆ น้อยกว่าระดับโรงพยาบาล ในขณะที่มาตรฐานของการปฏิบัติงานควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ โดยเฉพาะเรื่องการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ ตามหลักของ Universal Precautions ยังต้องใช้มาตรฐานเดียวกันกับโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่จึงอาจเกิดการเปรียบเทียบกับการปฏิบัติงานในโรงพยาบาล จึงทำให้เกิดการรับรู้ถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานได้ชัดเจน จากการนิเทศงานของศูนย์นิเทศงานระดับจังหวัด มักจะพบว่า เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยจะเสนอปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์เป็นประจำ ซึ่งการให้การสนับสนุนและการแก้ปัญหาดังกล่าวจากหน่วยงานระดับสูงขึ้นไป อาจยังไม่เพียงพอ และไม่ทันกับความต้องการของเจ้าหน้าที่ ส่วนการรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ นั้น อาจเป็นเพราะโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อนั้นมีรายละเอียดค่อนข้างมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องระมัดระวังทุกวิถีทางเพื่อการป้องกันตนเองและผู้รับบริการ แต่การที่เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยเป็นเจ้าหน้าที่ระดับล่างสุด และมีจำนวนมาก การถ่ายทอดความรู้ที่มีรายละเอียดมาก ๆ อาจไม่เพียงพอและไม่ครบถ้วนเท่าที่ควร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารจากบทความ งานวิจัยหรือข้อค้นพบใหม่ ๆ เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยจะมีโอกาสได้รับรู้บ่อยและช้ากว่าเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลทั้งระดับอำเภอและจังหวัด

การรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการรับรู้ในระดับดี โดยเฉพาะการรับรู้ที่ผู้ป่วยที่มารับบริการทุกคนควรได้รับการปฏิบัติเสมือนเป็นผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ มีการรับรู้ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.31$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ในระยะแรกจะยังไม่มีอาการ เจ้าหน้าที่จะไม่สามารถแยกแยะได้ว่าผู้รับบริการคนใดบ้างที่ติดเชื้อ คนใดไม่ติดเชื้อ ถึงแม้จะไม่ปรากฏอาการแต่ผู้ติดเชื้อก็สามารถแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์ไปสู่ผู้อื่นได้ ดังนั้น ตามหลักการของ Universal Precautions ที่สำคัญที่สุดและปลอดภัยที่สุดคือ การปฏิบัติต่อผู้รับบริการทุกคนเสมือนเป็นผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ เพื่อความปลอดภัยของตัวเจ้าหน้าที่เองและผู้รับบริการคนอื่น ๆ การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์สำหรับเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ให้บริการจะต้องชี้แจงเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์ทุกครั้ง และทุกครั้งจะต้องกล่าวถึงหลักการสำคัญดังกล่าวเสมอ ส่วนการรับรู้ที่ว่าเข็มฉีดยาที่ใช้แล้วครั้งเดียวทิ้ง หลังจากใช้แล้วให้ทิ้งลงถังขยะได้ทันทีจะปลอดภัยจากการติดเชื้อโรคเอดส์ และการรับรู้ที่ว่าผ้าก๊อชและสำลีที่ผ่านการใช้กับผู้ป่วยแล้วควรใส่ลงถังขยะแยกจากขยะอื่น ๆ แล้วรวบรวมไว้เผาหรือฝังสัปดาห์ละครั้ง มีการรับรู้ในระดับดีปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$ และ 2.72 ตามลำดับ) ทั้งนี้เพราะว่าในระดับสถานีนอนามัยยัง

ไม่มีเครื่องทำลายเข็มฉีดยา การทิ้งเข็มฉีดยาที่ใช้แล้วลงถังขยะทันที เป็นเรื่องที่ปฏิบัติมานานตามความเคยชิน และยังไม่เคยเกิดปัญหาการติดเชื้อจากการทิ้งเข็ม โดยวิธีนี้ทำให้เจ้าหน้าที่เข้าใจว่าการทิ้งเข็มวิธีนี้ปลอดภัยแล้ว ส่วนการทำลายผ้าก๊อซและสำลีที่ผ่านการใช้กับผู้ป่วยแล้วก็มีความเข้าใจในลักษณะเดียวกันคือ สถานีอนามัยส่วนใหญ่ไม่มีเตาเผาขยะ ผ้าก๊อซและสำลีที่ใช้แล้วส่วนใหญ่เป็นขยะเปียกไม่สามารถเผาได้ทันที จึงมักรวบรวมไว้หลายวันเพื่อทิ้งไว้ให้แห้งแล้ว จึงนำไปเผา การที่ปฏิบัติเช่นนี้นานาน ทำให้เจ้าหน้าที่เข้าใจว่าเป็นวิธีการกำจัดขยะติดเชื้อที่ถูกต้องปลอดภัย จึงควรที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ได้หาแนวทางแก้ไขโดยการให้ความรู้และชี้แจงแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง รวมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์ในการดำเนินงานให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องต่อไป

การรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคเอดส์

จากผลการศึกษาที่พบว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีการรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคเอดส์โดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การรับรู้ที่ว่า ปัจจุบันโรคเอดส์ได้แพร่กระจายเข้าสู่ครอบครัวในชนบทแล้วมีการรับรู้ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเป็นบุคลากรด้านสาธารณสุขที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในชนบทมากที่สุด จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาสาธารณสุขในระดับตำบลและอำเภอพบว่า อัตราการติดเชื้อโรคเอดส์ในหญิงมีครรภ์มีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากติดเชื้อจากสามีที่ไปประกอบอาชีพในต่างจังหวัดและรับเชื้อมาจากหญิงบริการ ทำให้เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเกิดความตื่นตัวในการควบคุมและป้องกันโรคในกลุ่มนี้เพิ่มขึ้น ส่วนการรับรู้ที่ว่าผู้ติดเชื้อโรคเอดส์แล้ว เชื้อจะอยู่ในร่างกายตลอดชีวิตไม่มีโอกาสหาย และผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่จะเสียชีวิตจากการติดเชื้อฉวยโอกาสรวมทั้ง เรื่องที่ว่าผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ในระยะแรกที่ยังไม่มีอาการสามารถทำงานได้เหมือนคนทั่วไป เจ้าหน้าที่มีการรับรู้ในระดับดี ส่วนการรับรู้ที่ว่า ลูกที่เกิดจากแม่ที่ติดเชื้อโรคเอดส์จะติดเชื้อจากแม่ทุกคนยังมีการรับรู้ในระดับดีปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.25$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ทำคลอดที่สถานีอนามัย ปัญหาเรื่องดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่ค่อนข้างไกลตัว และการที่เจ้าหน้าที่มีความเชื่อว่า เชื้อไวรัสเอดส์สามารถติดต่อได้ง่าย แม้เพียงสัมผัสกับเลือดหรือสารน้ำจากร่างกายผู้ป่วยเพียงเล็กน้อย ทำให้เข้าใจว่า ทารกที่อยู่ในครรภ์ของมารดาที่ติดเชื้อเอดส์ ซึ่งได้รับเลือดและสารอาหารจากมารดาอยู่แล้ว ย่อมมีโอกาสติดเชื้อเอดส์ได้สูง ความเข้าใจดังกล่าวอาจมีผลเสียต่อการให้คำปรึกษาแนะนำแก่หญิงมีครรภ์ที่ติดเชื้อโรคเอดส์ที่มาใช้บริการที่สถานีอนามัยได้ ผู้รับผิดชอบจึงควรให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้องในเรื่องนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำที่ดีแก่ผู้รับบริการต่อไป

การรับรู้ถึงประโยชน์ของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์

จากผลการศึกษาที่พบว่า เจ้าหน้าที่สถานีนามัย มีการรับรู้ถึงประโยชน์ของการปฏิบัติงานในภาพรวม อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.13$) ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า การรับรู้ที่ว่าหลังจากให้บริการผู้ป่วยไม่ว่าผู้นั้นจะมีเชื้อเอดส์หรือไม่ก็ตาม จำเป็นต้องแช่เครื่องมือด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อทุกครั้ง มีการรับรู้ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับการรับรู้สูงสุด ($\bar{X} = 4.56$) ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามหลักการของ Universal Precautions ที่ว่าควรปฏิบัติต่อผู้มารับบริการทุกคนเสมือนเป็นผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่มีการรับรู้ในเรื่องนี้ในระดับดีมาก เช่นเดียวกับ รองลงมา คือ การรับรู้ที่ว่า การให้สุขศึกษาแก่ประชาชนทุกกลุ่มเป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งในการป้องกันโรคเอดส์ มีการรับรู้ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.55$) ทั้งนี้เพราะในระยะแรกที่มีการแพร่ระบาดของโรคเอดส์เข้ามาในประเทศไทยนั้น กระทรวงสาธารณสุขได้มีการประกาศให้การสุขศึกษาเป็นมาตรการที่ดีที่สุดในการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ส่วนการรับรู้ที่ว่า เมื่อถูกเข็มเป็อนเลือดแทงเข้าได้ผิวหนัง ต้องรับประทานยาต้านไวรัสเอดส์ (AZT) ทุกครั้ง เจ้าหน้าที่ที่มีการรับรู้ต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.44$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะอุบัติเหตุดังกล่าวยังพบน้อยที่สถานีนามัย ทำให้เจ้าหน้าที่บางส่วนไม่ใส่ใจในเรื่องนี้เท่าที่ควร

การรับรู้ถึงอุปสรรคของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์

เจ้าหน้าที่สถานีนามัยมีการรับรู้ถึงอุปสรรคของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.20$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การรับรู้ถึงอุปสรรคที่ว่า การใช้เครื่องนึ่งที่สถานีนามัยมีความยุ่งยากจึงยังไม่จำเป็น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.46$) ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าในระยะ 2 - 3 ปี ที่ผ่านมามีการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในชนบทมีแนวโน้มสูงขึ้น สถานีนามัยจึงมีโอกาที่จะให้บริการผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จึงได้สนับสนุนเครื่องนึ่ง (Autoclave) ให้สถานีนามัยทุกแห่ง เพื่อใช้ทำลายเชื้อในเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งสะดวกสบายสามารถเกิดความเชื่อมั่นว่าปราศจากเชื้อโรคได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ จึงไม่ถือเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ส่วนการรับรู้ที่อยู่ในระดับต่ำ คือ การรับรู้ว่าสถานีนามัยที่ยังไม่มีเดาเผาขยะติดเชื้อที่ได้มาตรฐานควรใช้วิธีทิ้งในหลุมลึกแล้วเผา หรือฝังกลบทุกวัน ($\bar{X} = 3.83$) อาจเนื่องจากว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติกันมาอย่างไม่ถูกหลักการจนเกิดความเคยชินและไม่ทราบวิธีที่ถูกต้องคืออะไร จึงควรที่จะต้องให้ข้อมูลข่าวสาร หลักการปฏิบัติงานที่ถูกต้องแก่เจ้าหน้าที่ต่อไป

2. เจตคติต่อโรคเอดส์

จากผลการศึกษาที่พบว่า เจ้าหน้าที่สถานีนามัยมีเจตคติต่อโรคเอดส์โดยภาพรวมในระดับดี ($\bar{X} = 3.79$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าเจตคติด้านความกีดกันและความเชื่อเกี่ยวกับ

โรคเอดส์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.12$) รองลงมาคือ ด้านแนวโน้มของพฤติกรรม ($\bar{X} = 3.58$) ส่วนเจตคติด้านความรู้สึกต่อโรคเอดส์นั้น อยู่ในระดับดีปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) ซึ่งการที่พบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อโรคเอดส์นั้น อาจเป็นเพราะว่าการรณรงค์ให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกระดับนั้นมุ่งสร้างเจตคติที่ดีของเจ้าหน้าที่ เพื่อหวังผลในด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการให้บริการผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ซึ่งนับวันจะมากขึ้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวถือว่าประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ ดังจะเห็นได้จากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีการรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในระดับดี และส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีด้วย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ว่า เจตคติเป็นผลมาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล (ถวิล ธาราโกชน, 2526) และจะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ในทางที่ถูกต้องด้วย ตามแนวคิดของ ทิตยา สุวรรณขุ (2520) ที่อธิบายว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลส่วนหนึ่งเกิดจากเจตคติ หรืออาจกล่าวได้ว่า เจตคติเป็นตัวกำหนดทิศทางของพฤติกรรมของบุคคลด้วย

เจตคติด้านความคิดเห็นและความเชื่อ

เมื่อพิจารณารายละเอียดของเจตคติด้านความคิดเห็นและความเชื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย พบว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีเจตคติในระดับที่ดี โดยเรื่องที่มีเจตคติสูงกว่าเรื่องอื่น คือ ความเชื่อที่ว่าบุคลากรสาธารณสุขในระดับตำบลเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์ในชุมชนได้ ความคิดเห็นดังกล่าว นับเป็นเจตคติที่ดีที่กระทรวงสาธารณสุขพยายามปลูกฝังมาตลอด เพราะทราบดีที่เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และเห็นความสำคัญในการดำเนินงานควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ ย่อมจะส่งผลให้เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ได้ดีด้วย ส่วนความรู้สึกที่ว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยไม่มีเวลาพอที่จะมานั่งฟังเรื่องราว และคอยให้คำแนะนำแก่ผู้มาขอคำปรึกษานั้น เจ้าหน้าที่มีเจตคติในระดับดีน้อยกว่าเรื่องอื่นเพราะเจ้าหน้าที่ในระดับสถานีอนามัยมีจำนวนน้อย ในขณะที่มีการะงานค่อนข้างมาก ทั้งงานบริการบนสถานีอนามัย และงานในชุมชน ทำให้รู้สึกว่าไม่มีเวลาเพียงพอที่จะให้คำแนะนำแก่ผู้มาขอรับคำปรึกษา ซึ่งต้องใช้เวลามากพอสมควรในการให้คำปรึกษา

เจตคติด้านความรู้สึกต่อโรคเอดส์

จากผลการศึกษาที่พบว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีเจตคติด้านความรู้สึกโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าทุกด้าน ($\bar{X} = 3.33$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีเจตคติที่ดีกว่าเรื่องอื่น คือ ข้อที่ว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเป็นผู้ที่มีบทบาทช่วยเหลือสังคมเป็นอย่างมากในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ ($\bar{X} = 4.20$) และเจตคติที่ว่าอยาก

ให้ความช่วยเหลือผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ เพราะรู้สึกเห็นใจในโชคชะตาของผู้ติดเชื้อและครอบครัว ($\bar{X} = 4.01$) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าเจ้าหน้าที่สถานีนามัยเป็นบุคลากรที่มีหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือแก่ผู้เจ็บป่วยที่มาขอรับความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้ที่ติดเชื้อโรคเอดส์ เป็นผู้ที่ได้รับความทุกข์ทรมานทั่วร่างกายและจิตใจมากอยู่แล้ว จึงเป็นบุคคลที่น่าเห็นใจเป็นอย่างยิ่งนอกจากนั้น เจ้าหน้าที่สถานีนามัยยังเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรม และสั่งสอนในด้านจริยธรรมให้มีจิตใจโอบอ้อมอารีมีความเมตตา กรุณาต่อผู้เจ็บป่วย จึงทำให้เจตคติในด้านนี้อยู่ในระดับดี ส่วนเจตคติด้านความรู้สึกที่มีค่าน้อยกว่าเรื่องอื่น คือ ข้อที่ว่าเป็นเรื่องหนักใจที่ต้องให้บริการผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ที่มาขอรับบริการที่สถานีนามัย และไม่ควรให้มีการทำคลอดที่สถานีนามัย เพราะจะเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ได้ง่าย ($\bar{X} = 3.36$ และ 3.03 ตามลำดับ) มีเจตคติในระดับดีปานกลาง ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่สถานีนามัยมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะมีภาระหน้าที่ในการออกปฏิบัติงานในชุมชน ทำให้มีเจ้าหน้าที่อยู่เวรประจำสถานีนามัยเพียงคนเดียว แต่การทำคลอดจำเป็นต้องมีผู้ช่วยเหลือในการหีบอุปรกณ์ หรือช่วยดูแลแม่และเด็กในเวลาพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการที่มีเจ้าหน้าที่เพียงคนเดียว จึงไม่สามารถให้บริการตามหลัก Universal Precaution อย่างเคร่งครัดได้ ทำให้เจ้าหน้าที่รู้สึกว่ามีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้ง่าย และเจตคติที่มีระดับไม่ดี คือ การที่ต้องอธิบายเกี่ยวกับโรคเอดส์ซ้ำแล้วซ้ำอีกรู้สึกเบื่อหน่าย ($\bar{X} = 2.30$) ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสนใจในปัญหาดังกล่าว และให้การสนับสนุนบุคลากรให้เพียงพอ

เจตคติด้านแนวโน้มพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์

จากผลการศึกษาที่พบว่า เจตคติด้านแนวโน้มพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สถานีนามัยอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เจตคติที่มีค่าสูงที่สุด คือ ข้อที่ว่ากรณีที่ไม่สะดวกในการใช้อุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์จะไม่ใช้อุปกรณ์นั้นแม้ว่าจะต้องสัมผัสกับสารน้ำจากร่างกายผู้ป่วยก็ตาม แสดงว่า เจ้าหน้าที่สถานีนามัยมีเจตคติที่ดี มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักการของ Universal Precautions กล่าวคือ เจ้าหน้าที่จะหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับสารน้ำจากร่างกายผู้ป่วย โดยพยายามใช้อุปกรณ์ในการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ ซึ่งสอดคล้องกับการรับรู้ที่ว่า ควรปฏิบัติต่อผู้รับบริการทุกคนเสมือนเป็นผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ ส่วนเจตคติที่มีค่าต่ำที่สุด คือ จะหลีกเลี่ยงการแจ้งผลการตรวจเชื้อให้แก่ผู้ติดเชื้อทราบ เพราะเป็นการทำร้ายจิตใจเขามากเกินไป มีค่าเฉลี่ยในระดับดีปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$) ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าเจ้าหน้าที่เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายของโรคเอดส์ การแจ้งผลการตรวจเชื้อให้แก่ผู้ติดเชื้อทราบ เจ้าหน้าที่จึงคิดว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการแพร่เชื้อไปสู่บุคคลอื่นต่อไป โดยอาศัยเทคนิคของการให้คำปรึกษาแนะนำ เพื่อลดความวิตกกังวลของผู้ติดเชื้อและครอบครัวด้วย

3. การปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์

จากผลการศึกษาที่พบว่า เจ้าหน้าที่สถานีนามัยมีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทั้งด้านการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อด้านการให้สุศึกษาประชาสัมพันธ์ และการให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับโรคเอดส์ มีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 3.89, 4.15$ และ 4.10 ตามลำดับ) ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ กิตติยา เตชะไพโรจน์ (2533) ที่พบว่า กลุ่มพยาบาลวิชาชีพ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการระวัง และควบคุมการติดเชื้อโรคเอดส์ในระดับต่ำ และการศึกษา ของ พรทิพย์ ชนะภักย์ (2535) ที่พบว่า การปฏิบัติกรพยาบาลของพยาบาลในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง รวมทั้งการศึกษาของ โจนสุดา สังขมณี (2536) ที่พบว่า การปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการติดเชื้อ และการให้บริการแก่ผู้ป่วย และผู้ติดเชื้อเอดส์ของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขในเขต 11 มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง การที่พบว่าเจ้าหน้าที่สถานีนามัย มีการปฏิบัติงานในระดับมาก เช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าจังหวัดขอนแก่นได้จัดให้ปัญหาโรคเอดส์เป็นปัญหาสำคัญอันดับหนึ่งของจังหวัด และได้ให้ความสำคัญในการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ โดยผู้บริหารทุกระดับให้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานทุกด้าน ทั้งการฝึกอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงาน และการศึกษาดูงานเกี่ยวกับเรื่องนี้ ตัวเจ้าหน้าที่สถานีนามัยเองก็มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ จึงส่งผลให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน

การปฏิบัติงานด้านการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์

จากการศึกษารายละเอียดเฉพาะด้านการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์พบว่า ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด และมากเกือบทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการใส่ถุงมือเวลาเขี่ยแผลผู้ป่วยที่มาใช้บริการทุกราย มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.94$) รองลงมา คือ การใส่ถุงมือเวลาให้บริการผู้ป่วยฉุกเฉินที่มีเลือดหรือสารน้ำออกจากร่างกาย การทำให้ปราศจากเชื้อในเครื่องมือประเภทชุดเขี่ยแผลชุดทำแผล โดยการนึ่งด้วยเครื่อง Autoclave อุณหภูมิ 121°C ภายใต้ความดัน 15 ปอนด์/ตารางนิ้ว นาน 15 นาที ($\bar{X} = 4.92$ และ 4.75 ตามลำดับ) การที่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในด้านนี้ในระดับมากที่สุดเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า เจ้าหน้าที่ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานตามหลัก Universal Precautions เพื่อป้องกันตนเอง และผู้รับบริการคนอื่น ติดเชื้อโรคเอดส์จากการปฏิบัติงานได้ เพราะหากเกิดความผิดพลาดขึ้นแล้วจะต้องเสียใจไปตลอดชีวิต เพราะเจ้าหน้าที่รู้ว่าเชื้อเอดส์เมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้วจะอยู่ในร่างกายไปตลอดชีวิตไม่มีทางรักษาให้หายขาดได้ ซึ่งเจ้าหน้าที่มีการรับรู้ถึงประโยชน์ของ

การปฏิบัติงานในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ และรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคในระดับมาก เช่นเดียวกัน รวมทั้งการที่มีการอบรมให้ความรู้ และจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการให้บริการทุกคน จึงทำให้เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติงานด้านนี้ในระดับมากที่สุดและมากเกือบทุกเรื่อง ส่วนเรื่องการสวมปลอกเข็มกลับ โดยใช้ก๊อบจับปลอกเข็มฉีดยาที่ใช้แล้ว ซึ่งเจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.27$) นั้น อาจเป็นเพราะว่าความเคยชินในการปฏิบัติแบบเดิมก่อนที่จะมีการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ดังเช่นทุกวัน และเจ้าหน้าที่อาจไม่ตระหนักถึงการป้องกันด้านนี้เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรองกาญจน์ ดังкас และคณะ (2535) ที่ศึกษาถึงอุบัติเหตุการถูกเข็มและของมีคมทิ่มตำใน นักศึกษาพยาบาลที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย พบว่า นักศึกษามีอุบัติเหตุจากการถูกเข็มและของมีคมทิ่มตำร้อยละ 47 และส่วนใหญ่มีความเข้าใจไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุจากการถูกเข็มทิ่มตำ โดยเฉพาะการสวมปลอกเข็มกลับเข้าที่ก่อนทิ้ง เรื่องนี้จึงยังมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้องแก่เจ้าหน้าที่ต่อไป

การปฏิบัติงานด้านสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อปฏิบัติงานในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่องการอบรมหรือประชุมชี้แจงให้ความรู้แก่ อสม. และผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) ทั้งนี้เพราะปัจจุบันเชื้อโรคเอดส์ได้แพร่กระจายเข้าสู่ครอบครัวในชนบทแล้ว อสม. และผู้นำถือเป็นบุคคลที่สำคัญที่มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์สู่ประชาชน ดังนั้นกระทรวง สาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย จึงได้มีงบประมาณสนับสนุนการอบรมให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ แก่ อสม. และผู้นำชุมชนทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านละประมาณ 10 - 15 คน โดยเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากร จึงทำให้การปฏิบัติงานด้านนี้อยู่ในระดับที่มากที่สุด

การปฏิบัติงานด้านการให้คำปรึกษาแนะนำ

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับโรคเอดส์แก่หญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) ทั้งนี้เนื่องจากภารกิจของหน่วยงานอนามัยมีอัตราการจัดซื้อโรคเอดส์ของหญิงมีครรภ์เพิ่มขึ้น ดังนั้นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น จึงได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกระดับให้ความรู้แก่หญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ในสถานบริการทุกราย และเจ้าหน้าที่มีเจตคติที่ดีมากในเรื่องที่ว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ติดเชื้อและเชื่อว่าการให้คำปรึกษาแก่ผู้ติดเชื้อที่มาขอรับบริการจะสามารถลดผลกระทบด้านจิตใจของผู้ติดเชื้อได้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่มีการรับรู้ที่ดีมากว่า เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยที่ต้อง

ให้คำปรึกษาแก่ผู้มาขอรับคำปรึกษา ถึงแม้ว่าจะไม่เคยผ่านการอบรมเรื่องการให้คำปรึกษาที่ตาม การที่มีการรับรู้ที่ดีและเจตคติที่ดีต่อการให้คำปรึกษา เช่นนี้อาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ที่มีการปฏิบัติงาน ด้านการให้คำปรึกษาในระดับดีด้วย

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ กับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า การรับรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับ โรคเอดส์โดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์โดยรวมอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 16) แสดงว่าเจ้าหน้าที่สถานอนามัยมีการรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ดีหรือไม่ดีจะมีผลค่อนข้างน้อยต่อพฤติกรรมการทำงานเพื่อควบคุมและ ป้องกันโรคเอดส์ ซึ่ง ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือเจ้าหน้าที่สถานอนามัยที่มีการรับรู้ดี อาจจะมีการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับโรคเอดส์ไม่ดีก็ได้ ผลการศึกษานี้จึงค้านกับแนวคิดของสิทธิโชค วรรณสันติกุล (2531) ที่ว่า ปัจจัยในระดับจุลภาค ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนได้แก่การรับรู้ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม ต่าง ๆ และค้านกับแนวคิดของกองสุขศึกษา (2537) ที่ว่า ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของคนมี ทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน ซึ่งปัจจัยภายในได้แก่ ทักษะ ความเชื่อ การรับรู้ถึงผลที่จะเกิดจาก พฤติกรรมใหม่ และการรับรู้การยอมรับจากบุคคลรอบข้างที่มีความสำคัญต่อคน เช่นเดียวกับแนว คิดของ จรรยา สุวรรณชาติ (2527) ที่กล่าวว่า การรับรู้เป็นองค์ประกอบทางจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรม และบุคคลมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามแนวคิด หรือการรับรู้ นั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตามผล การศึกษานี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุชาติ เศรษฐมาลินี (2535) ที่พบว่าปัจจัยด้านการรับรู้ ปัญหาเกี่ยวกับโรคเอดส์ ไม่มีความสัมพันธ์กับการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ โรคเอดส์ของ หญิงโสเภณีแต่อย่างใด ซึ่งการไม่พบความสัมพันธ์กันระหว่างการรับรู้ กับพฤติกรรมการทำงาน เกี่ยวกับโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สถานอนามัยเช่นนี้ พอจะอธิบายได้ว่า นอกจากการรับรู้เกี่ยวกับ โรคเอดส์แล้วยังมีองค์ประกอบอื่นที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่ สถานอนามัยอีกเป็นจำนวนมาก เช่น สภาพแวดล้อมในการทำงานความพร้อมด้านอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำงาน และปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงานต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้ด้วย ปัจจัยเหล่านี้อาจมีผลต่อพฤติกรรมการทำงาน เกี่ยวกับโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สถานอนามัยดังเช่นแนวคิดของ สมจิต สุพรรณทิพย์ (2527) ที่ว่าสภาพแวดล้อมในชุมชนที่อยู่อาศัยชนบทชนบทนิยมประเพณี ค่านิยม เจตคติ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล นอกจากนี้ ปัญหาอุปสรรคหรือสิ่งสนับสนุนที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งความเคยชินแต่ดั้งเดิมที่เคย ปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน อาจเป็นเรื่องยากที่ทำให้เจ้าหน้าที่สถานอนามัยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการ

ควบคุมและป้องกันโรคในทางที่ถูกต้องเหมาะสมในบางเรื่อง แม้จะให้ความรู้ในระดับที่ดีแล้วก็ตาม

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ระดับ การปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ รายด้าน จะพบว่า การรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ การรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคเอดส์ การรับรู้ถึงปัญหาอุปสรรคของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานด้านการให้สุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .1274, .1220$ และ $.1204$ ตามลำดับ) การรับรู้ถึงประโยชน์ของการป้องกันโรคและการรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์โดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานด้านสุขศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .1709$ และ $.1873$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 16) ที่เป็นเช่นนี้ อาจอธิบายได้ว่า ในระยะแรกที่โรคเอดส์แพร่ระบาดเข้ามาในประเทศไทยนั้นมาตรการที่สำคัญที่สุดในการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ คือ การให้สุขศึกษาแก่ประชาชนเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อโรคเอดส์ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยถือเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องดำเนินการในด้านนี้ จึงได้มีการรณรงค์ให้ความรู้และให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์แก่เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเป็นอย่างมาก เพื่อการถ่ายทอดสู่ประชาชนต่อไป เจ้าหน้าที่เองก็ตระหนักถึงความสำคัญของตนเองว่า เป็นผู้มีความสำคัญที่จะช่วยเหลือสังคม เพื่อการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของเจตคติในข้อนี้ค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.20$) (ตารางที่ 10) จึงส่งผลให้การรับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ทั้ง 4 ด้าน และการรับรู้โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานด้านการให้สุขศึกษาของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ยังพบว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ของการป้องกันโรค มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($r = .1598$) (ตารางที่ 16) ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติยา เดชะไพโรจน์ (2533) ที่พบว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ของการปฏิบัติกรพยาบาลเพื่อป้องกันโรคเอดส์มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการปฏิบัติกรพยาบาลตามมาตรฐานการระวังและควบคุมการติดเชื้อโรคเอดส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของโรเซนสต็อก เรื่องแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพที่ว่าบุคคลจะให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามคำแนะนำก็ต่อเมื่อ เขารับรู้ถึงประโยชน์จากการกระทำนั้น ดังนั้นเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ซึ่งรับรู้ถึงประโยชน์ของการปฏิบัติงานในการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อเป็นอย่างดี เพราะเห็นประโยชน์ว่าจะสามารถป้องกันตนเอง และผู้มารับบริการคนอื่นให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อเอดส์จากการให้บริการได้ ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีความเชื่อมั่นว่า เขาจะไม่แพร่เชื้อจากผู้รับบริการคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง เพราะมั่นใจว่าได้ปฏิบัติตามหลัก Universal Precautions

อย่างถูกต้องเสมอ ซึ่งเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีเจตคติในข้อนี้ในระดับดี และมีค่าเฉลี่ยของเจตคติค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.24$) (ตารางที่ 9)

ส่วนการไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ด้านต่าง ๆ กับการปฏิบัติงานด้านการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับโรคเอดส์นั้น อาจเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยบางส่วนยังไม่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรเฉพาะด้านการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับโรคเอดส์ และบทบาทการให้คำปรึกษา ยังทำได้ไม่เต็มรูปแบบเท่าที่ควร ดังผลการศึกษาของ ธราทิพย์ ธรรมนพฤทธิ์ (2537) ที่ศึกษาถึง ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการให้คำปรึกษาโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่พบว่า ผู้ให้คำปรึกษาบางส่วนยังไม่ผ่านการอบรมมาก่อน และลักษณะของการให้คำปรึกษาของผู้ที่ยังไม่ผ่านการอบรม จะให้คำแนะนำปรึกษาในลักษณะที่ไม่เต็มรูปแบบ และไม่มีสถานที่เฉพาะ อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยก็ได้ให้คำปรึกษาแก่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่มาขอรับบริการได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีเจตคติที่ดีในเรื่องที่ว่า เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยในการให้คำปรึกษาแก่ผู้ติดเชื้อเอดส์ ถึงแม้จะมีงานในหน้าที่มาก เจ้าหน้าที่ก็มีเวลาพอที่จะรับฟังและให้คำแนะนำแก่ผู้มาขอรับคำปรึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.36$ และ 3.90 ตามลำดับ) (ตารางที่ 8)

5. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อโรคเอดส์กับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์

การศึกษครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า เจตคติต่อโรคเอดส์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจากผลการศึกษาที่พบว่า เจตคติต่อโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.1591$) แสดงว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีเจตคติต่อโรคเอดส์ดี จะมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ในทางที่ดีด้วย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ โอเชนด และ ฟิชบายด์ (อ้างถึงในประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2534) ที่ว่า การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากทัศนคติ หรือเจตคติที่มีต่อสิ่งนั้น และทัศนคตินั้นได้รับอิทธิพลจากความเชื่อของบุคคลต่อสิ่งนั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการที่เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ในระดับมากนั้น เป็นผลมาจากการที่มีเจตคติที่ดีต่อโรคเอดส์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ที่ว่าการเปลี่ยนแปลงความรู้และเจตคติของบุคคลเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมปฏิบัติของเขา ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ เลสเตอร์ และแบร์ค (อ้างถึงใน จินดนา เหลืองสุวาลัย, 2534) ที่ศึกษาเรื่องเจตคติต่อโรคเอดส์ในนักศึกษาพยาบาล โดยพบว่านักศึกษาพยาบาลมีคะแนนเจตคติต่อการป้องกันโรคเอดส์สูง จะมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองสูงมาก และการศึกษาของราตรี ฉันทพล

(อ้างถึงใน ภาณุ อุดกลั่น, 2539) ที่ศึกษาในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขพบว่า เจตคติต่อผู้ป่วยโรคเอดส์มีความสัมพันธ์กับการพยาบาลผู้ป่วยโรคเอดส์ของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ผลการศึกษานี้ขัดแย้งกับการศึกษาของ กิตติยา เตชะไพโรจน์ (2533) ที่ศึกษาในกลุ่มพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลระดับจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ทักษะคิดต่อการรักษาพยาบาลผู้ป่วยโรคเอดส์ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติการพยาบาลตามมาตรฐานการระวังและควบคุมการติดเชื้อโรคเอดส์ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการที่จะส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยมีการปฏิบัติงาน เพื่อการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคเอดส์นั้น จำเป็นต้องสร้างเจตคติที่ดีต่อโรคเอดส์ด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยมีการรับรู้ที่ดีเกี่ยวกับโรคเอดส์ ในขณะที่เดียวกันก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยเป็นไปด้วยดีด้วย

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความคิดเห็นและความเชื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้สุขศึกษา และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .2025$ และ $.1635$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 17) แสดงว่าเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยมีความคิดเห็นและความเชื่อที่ดีเกี่ยวกับโรคเอดส์จะส่งผลให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์เป็นไปด้วยดี โดยเฉพาะด้านการให้สุขศึกษา ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยตระหนักถึงความสำคัญของการให้สุขศึกษา ดังจะเห็นได้จากความมั่นใจที่ว่าถ้าให้สุขศึกษาเกี่ยวกับโรคเอดส์แก่ประชาชนอย่างเต็มที่แล้ว จะสามารถลดอัตราการแพร่กระจายของโรคได้อย่างแน่นอน โดยมีค่าเฉลี่ยของเจตคติในข้อนี้ค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.76$) (ตารางที่ 10) และความคิดเห็นที่ว่า การให้สุขศึกษาแก่ประชาชนเป็นมาตรการที่ได้ผลในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ ($\bar{X} = 3.99$) (ตารางที่ 9) นอกจากนี้ ผลการศึกษารังนี้ ยังพบว่าแนวโน้มพฤติกรรมการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคเอดส์มีความสัมพันธ์กับการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .1712$ และ $.1518$ ตามลำดับ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการปฏิบัติงานตามหลักการ Universal Precautions เป็นเรื่องที่ต้องเข้มงวด และระมัดระวังเป็นพิเศษเพราะหากเกิดความผิดพลาดขึ้นมา อาจทำให้เกิดการแพร่เชื้อให้ตนเอง หรือผู้มารับบริการคนอื่น ๆ ได้ ซึ่งเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยทราบกันดีว่าเมื่อเกิดติดเชื้อแล้ว เชื้อจะอยู่ในร่างกายตลอดชีวิต ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ในข้อนี้ค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.48$) (ตารางที่ 5) การที่เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยรับรู้ถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับตนเองในการปฏิบัติงานป้องกันโรค จึงทำให้เจ้าหน้าที่นอนามัยมีแนวโน้มพฤติกรรมในการปฏิบัติงานในระดับดี อีกนัยหนึ่งอาจเป็นไปได้ว่า เจ้าหน้าที่รู้สึกกลัวติดเชื้อเอดส์มาก จึงพยายามปฏิบัติงานเกี่ยวกับการ

ควบคุมการแพร่กระจายเชื้ออย่างเข้มงวด ดังจะเห็นได้จากการศึกษา ของ บังอร ศิริโรจน์ และคณะ (2539) ที่ศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของบุคลากรทางการแพทย์ในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า บุคลากรทางการแพทย์มีความรู้สึกกลัวติดเชื้อเอดส์ทุกครั้งที่ได้ดูแลผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอดส์ร้อยละ 50.9 และมีความคิดว่าบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลและรักษาผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอดส์ มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อสูง ร้อยละ 80.8 แต่ไม่คิดที่จะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธที่จะดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์ ร้อยละ 86.7 ดังนั้น จึงต้องปฏิบัติงานอย่างระมัดระวังเป็นพิเศษ เพื่อการป้องกันการแพร่เชื้อสู่ตนเองและผู้รับบริการคนอื่น

5.6 ข้อเสนอแนะ

5.6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรกำหนดเป็นนโยบายเน้นหนักในการอบรมฟื้นฟูเจ้าหน้าที่ ในเรื่องความรู้โรคเอดส์เป็นประจำทุกปี เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้รับทราบความรู้ ผลงานทางวิชาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า มีบางเรื่องที่มีการรับรู้ของเจ้าหน้าที่สถานอนามัยอยู่ในระดับต่ำ และการปฏิบัติงานบางเรื่องก็มีระดับต่ำเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ว่า การปฏิบัติงานด้านการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อและการให้สุขศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ในบางเรื่อง
2. ควรมีการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด อย่างน้อยปีละครั้งในระดับจังหวัด และปีละ 2 ครั้ง ในระดับอำเภอ เพื่อรับทราบปัญหาในการปฏิบัติงาน และมีการแนะนำสารคดีวิธีการที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้เจ้าหน้าที่เกิดเจตคติที่ดีต่อโรคเอดส์ ยังผลให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องตามมาด้วย ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ว่า การปฏิบัติงานโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติ
3. ควรสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ให้เพียงพอ เช่น เครื่องทำลายเข็ม, น้ำยาฆ่าเชื้อ, เตาเผาขยะที่ได้มาตรฐาน และจากผลการวิจัยเจตคติด้านความรู้สึกละอายต่อโรคเอดส์ ที่ว่าการที่ต้องอธิบายเกี่ยวกับโรคเอดส์ซ้ำแล้วซ้ำอีกให้แก่ผู้มารับบริการทุกวันทำให้รู้สึกเบื่อหน่ายอยู่ในระดับไม่ดี ($\bar{X} = 2.30$) นั้น ถ้าหากให้การสนับสนุนเครื่องฉายวิดีโอพร้อมม้วนการให้สุขศึกษา หรือความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยแล้ว อาจช่วยให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่คล่องตัว สะดวกสบายขึ้น ผลที่ตามมาคือเจ้าหน้าที่เกิดเจตคติที่ดีต่อโรคเอดส์และปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจ
4. ควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโรคเอดส์ให้แก่เจ้าหน้าที่สถานอนามัยโดยเฉพาะ โดยเน้นหนักในเรื่องที่เป็นนโยบาย และการปฏิบัติที่มีข้อควรระวังเพื่อให้เจ้าหน้าที่สถานอนามัยเกิดความรู้สึกที่ดีต่อโรคเอดส์ และต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ

5. ควรสนับสนุนบุคลากรให้เพียงพอกับสภาพการทำงาน เพื่อมิให้เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยเกิดความรู้สึกท้อแท้ เบื่อหน่าย เหมือนถูกทอดทิ้ง หากเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานแล้วจะยังผลให้มีการปฏิบัติงานที่ดีในทุก ๆ เรื่องตามมาด้วย

6. ควรมีการจัดอบรมหลักสูตรการให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยทุกคน จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานด้านการให้คำปรึกษาแนะนำ ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้และเจตคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยยังไม่เคยได้รับการอบรมหลักสูตรเฉพาะด้าน การให้คำปรึกษาแนะนำทำให้เจ้าหน้าที่ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน

5.6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

- 1) ถ้าหากจะศึกษาในเรื่องเดิม ควรเพิ่มเครื่องมือในการวิจัย คือ มีการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้วย เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงบางประการ
- 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจ เจตคติ ค่านิยม ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความพร้อมด้านอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น
- 3) ควรมีการศึกษารูปแบบในการให้ความรู้ และข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยในการปฏิบัติงานในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์
- 4) ควรมีการศึกษาถึงความกลืนค่อบทบาทของเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์
- 5) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการปฏิบัติงานในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในสถานีนอนามัยกับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน
- 6) ควรมีการศึกษาถึงปัญหาและความต้องการการสนับสนุนของบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุขต่อการปฏิบัติงานในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์
- 7) ควรมีการศึกษารูปแบบของการกำจัดขยะติดเชื้อที่เหมาะสมในระดับสถานีนอนามัย